Nr 259

Av herrar **Regnéll** och **Braconier,** *om inrättande av professurer i internationell rätt och internationell ekonomi vid universitetet i Lund, m. m.*

(Lika lydande med motion nr 206 i Första kammaren)

I. Större akademiska konsistoriet har i sina petita angående avlöningsanslag till den juridiska fakulteten för budgetåret 1963/64 hemställt, att en professur i internationell rätt vid Lunds universitet omfattande folkrätt och internationell privaträtt inrättas fr. o. m. den 1 juli 1963. Konsistoriet anförde som motivering härför anförde konsistoriet följande.

Beträffande en professur i internationell rätt vid juridiska fakulteten, Lunds universitet. yttrade 1945 års universitetsberedning (SOU 1946: 81 s. 51) i sitt betänkande att principbeslut borde fattas om inrättande av denna professur. Professuren borde inrättas när juridiska fakulteten gjort framställning därom. Detta har skett vid upprepade tillfällen under de senaste 15 åren, men hittills utan statsmakternas gensvar. 1949 års kommitté för den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen framhöll i sitt betänkande (SOU 1953: 15 s. 206 f., 511 och 524), att alla de åtgärder borde vidtagas som kunde främja intresset för internationell rätt, och som ett led i denna riktning föreslogs professurer i internationell rätt i både Uppsala och Lund. Som motivering härför framhöll kommittén följande:

De internationella frågorna ha under senare år alltmer ökat i betydelse. För ett litet land som Sverige skulle det vara av utomordentlig vikt att äga tillgång till ett mindre antal välkvalificerade jurister på den internationella rättens område, vilka kunde sändas till de internationella organisationerna. Härför är det emellertid nödvändigt att tillräckliga resurser skapas för forskning och kvalificerad undervisning inom detta rättsområde genom att samtliga tre juridiska fakulteter få en egen professur i internationell rätt. Sedan detta skett bör det finnas väsentligt större möjligheter att väcka och stimulera yngre vetenskapsidkare till vetenskapliga insatser på den internationella rättens område.

I samband med Dag Hammarskjölds bortgång har Lunds studentkår i en skrivelse till Konungen föreslagit inrättandet av en Dag Hammarskjöldsprofessur i internationell rätt. I skrivelsen från lundastudenterna framhålles, att Dag Hammarskjöld under hela sin tid som generalsekreterare enträget och målmedvetet arbetat på att stärka den internationella rättens ställning för att därigenom få ett verkningsfullt instrument att lösa mellanfolkliga tvister. Vidare framhålles att ett universitets möjligheter att verka för detta mål är att forska i den existerande internationella rätten och söka vidareutveckla denna. Sverige har emellertid endast en professur i internationell rätt, och därför är den internationellt rättsliga forskningen i vårt land föga utvecklad. Genom att inrätta ytterligare en professur i internationell rätt skulle Sverige verka för det som var ledmotivet för Hammarskjölds verksamhet, nämligen fred och frihet för världens folk.

I anledning av denna framställning anförde Lunds universitets rektor, professor Philip Sandblom, den 22 september 1961 i likalydande skrivelser till hans excellens statsministern och till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet bland annat följande:

I vår egen tid och icke minst under de senaste åren har det blivit uppenbart, att såväl folkrätten som den internationella rätten i vidsträckt mening fått en allt större betydelse. För en liten stat som Sverige är det av stor, ja i vissa lägen av enorm betydelse, att hava tillgång till en på vetenskaplig forskning grundad aktuell folkrättslig kunskap. Detta gäller också den internationella privaträtten. Här bör det räcka med att endast nämna två exempel: dels alla de privaträttsliga frågor, som beröra i vårt land emottagna tiotusentals flyktingar eller andra hos oss bosatta utlänningar, dels de väldiga internationellt rättsliga problemkomplex, som måste bliva följden av de pågående övervägandena och planerna på vårt lands förbindelse med de stora europeiska handelsblocken. Från företrädarna för den svenska industrien och handelskamrarna har också vid upprepade tillfällen kraftigt understrukits betydelsen av vetenskaplig forskning och undervisning i internationell rätt. Studenterna ha också tidigare vid upprepade tillfällen uttalat önskemålet av en professur i ämnet vid härvarande universitet. Studentkårens hemställan synes mig sålunda vara starkt motiverad. Jag får därför med synnerligt eftertryck tillstyrka att vid Lunds universitet måtte redan från och med nästa budgetår inrättas en professur under namnet Dag Hammarskjölds professur i internationell rätt.

I det remissyttrande som universitetskanslern avgav den 16 oktober 1961 underströks angelägenheten av att ämnet internationell rätt vore företrätt genom professurer vid rikets samtliga juridiska fakulteter. Kanslern hemställde förty, att Kungl. Maj:t i 1962 års statsverksproposition måtte föreslå inrättandet av en professur i internationell rätt vid Lunds och Uppsala universitet från och med budgetåret 1963/64. I sin motivering framhöll därvid kanslern beträffande folkrättens ställning och betydelse följande.

Motsättningarna mellan de västeuropeiskt orienterade staterna samt de så kallade folkdemokratierna och det nya element, som de självständigblivna kolonialområdena utgöra i det internationella umgänget, ha väsentligt raserat den enhetlighet i civilisation och rättsuppfattning, som varit den tidigare folkrättens grund. Den pågående utvecklingen har ökat den internationella rättens betydelse för de praktiskt verksamma juristerna genom att kommunikationerna och handelsförbindelserna mellan länderna blivit allt livligare.

Som motivering för inrättandet av professur i internationell rätt vid juridiska fakulteten i Lund omfattande både folkrätt och internationell privaträtt förtjänar påpekas den tillbakaskjutna plats ämnet intar enligt den år 1957 antagna studieordningen för juris kandidatexamen och juridisk-samhällsvetenskaplig examen. Ämnet folkrätt ingår som en mindre del i examensämnet offentlig rätt med folkrätt, vilket för övrigt redan omfattar de stora ämnesområdena statsrätt och förvaltningsrätt. Den internationella privaträtten åter är visserligen självständigt examensämne men har enligt planen över studiegången en normalstudietid om blott 3 veckor. Professorn i internationell privaträtt är samtidigt professor i civilrätt och har sålunda en mycket omfattande examinationsskyldighet, varigenom hans möjligheter till forskning i internationell privaträtt äro starkt begränsade. Folkrättens och den internationella privaträttens nuvarande ringa utrymme betecknar en märklig disproportion med hänsyn till dessa ämnens i våra dagar alltmer ökade betydelse. Splittringen på två examensämnen samt avsaknaden av speciella lärare inom dessa rättsområden medför, att de vilka önskar ägna sig åt fördjupade studier i något av dessa ämnen inom juris kandidatexamens ram ej kan beredas den erforderliga handledningen. Detta gäller i än högre grad dem, som vill licentiera eller doktorera i detta ämne.

För de praktiskt verksamma juristerna har den internationella rätten fått en alltmer ökad betydelse. Från den internationella privaträttens område räcker det med att nämna endast två exempel: dels alla de privaträttsliga frågor som berör i vårt land emottagna

tiotusentals flyktingar eller andra hos oss bosatta utlänningar, dels de väldiga internationellt privaträttsliga problemkomplex som måste bli följden av planerna på vårt lands associering med den europeiska ekonomiska gemenskapen. Företrädarna för den svenska industrien och handelskamrarna ha också vid upprepade tillfällen kraftigt understrukit betydelsen av vetenskaplig forskning och undervisning i internationell rätt.

I en tid av alltmer ökad spänning i världen med ständigt återkommande konflikter är det för en liten stat som Sverige av stor, i vissa lägen avgörande betydelse att ha tillgång till en på vetenskaplig forskning grundad aktuell folkrättslig kunskap.

Den internationella rätten har en historisk anknytning till Lunds universitet. Under universitetets första tid verkade här dåtidens främste folkrättsexpert, Samuel von Pufendorf. Genom sina banbrytande forskningar medverkade han väsentligt till utvecklingen av folkrätten och därmed till den internationella rätten. Genom att inrätta en professur i internationell rätt vid Lunds universitet skulle universitetet ånyo få möjlighet att i framtiden medverka till utvecklingen av den internationella rätten.

För en professur i internationell rätt i Lund talar även bestämmelsen om riksgiltighet för akademiska betyg i juridik, som juristutbildningskommittén vid genomförandet av juristutbildningsreformen 1958 framhöll såsom synnerligen väsentlig. Riksgiltigheten innebär i korta ordalag, att betyg i ett ämne vid en fakultet skall äga giltighet vid landets övriga juridiska fakulteter. På grund härav måste innehållet i de olika examensämnena vara detsamma vid de skilda fakulteterna. Om internationell rätt skulle utbrytas och bilda ett eget examensämne vid blott en av de juridiska fakulteterna, skulle detta innebära ett avsteg från principen om riksgiltighet. Då en professur i internationell rätt redan inrättats vid Stockholms universitet tala starka skäl för att det snarast måtte inrättas professurer i internationell rätt även vid härvarande juridiska fakultet.

Den kostnad som inrättandet en professur i internationell rätt kommer att medföra är ringa med hänsyn till det stora värde en ökad kunskap om de internationellt rättsliga problemen ha för vårt land.

Universitetskanslern har i anledning av konsistoriets framställning framhållit, att de internationella frågorna har fått alltmer ökad betydelse under de senaste åren. Det är därför nödvändigt, att tillräckliga resurser skapas för forskning och undervisning inom detta rättsområde genom att samtliga juridiska fakulteter erhåller professur i internationell rätt. Kansler framlägger dock endast förslag om professur vid Uppsala universitet men anmäler, att han vid bifall till detta förslag avser att kommande år föreslå motsvarande tjänst vid Lunds universitet.

I årets statsverksproposition har emellertid frågan om inrättande av professurer i internationell rätt anmärkningsvärt nog icke ens omnämnts.

I våra dagar måste det anses utgöra en allvarlig ofullkomlighet i en universitetsorganisation att denna icke innefattar någon företrädare för internationell rätt. Vid utländska universitetet finnes regelmässigt en professur i detta ämne. Det kan nämnas, att t. o. m. vid Handelshöjskolen i Köpenhamn har en professur i internationell rätt blivit inrättad. Vårt lands möjligheter att hävda sig i internationella sammanhang kommer till en del att bero på om statsmakterna tillser, att forskning och undervisning på detta rättsområde kommer i gång vid våra universitet.

II. Större akademiska konsistoriet i Lund begärde i sina petita angående avlöningsanslag till den ekonomiska fakulteten för budgetåret 1963/64, att en pro-

fessur i internationell ekonomi måtte inrättas fr. o. m. den 1 juli 1963. Som skäl härför anförde konsistoriet följande.

Ekonomiska fakulteten har anfört, att den vid uppläggandet av undervisningen i ämnena företagsekonomi och nationalekonomi kommit till den bestämda uppfattningen, att det, om undervisningen skall fylla moderna krav, icke är försvarligt att behandla de internationellt-ekonomiska problemen inom ramen för ämnen, som företrädesvis måste vara ägnade åt allmänteoretiska problem. Inom såväl företagsekonomi som nationalekonomi har visserligen inrymts undervisningsmoment som i högre grad än tidigare varit fallet tager direkt sikte på internationella förhållanden, men dessa strävanden skulle stanna vid rena ansatser, om de icke följdes av en mer avancerad undervisning i internationell ekonomi. Skall en sådan komma till stånd även för de redan intagna studerandena, kräves emellertid med nödvändighet att fakulteten erhåller den särskilda professuren i internationell ekonomi på ett tidigare stadium än som förutsattes i långtidsplanen. Att internationell ekonomi således göres till ett särskilt ämne är betingat av flera orsaker. För det första omfattar ämnet ett stort och viktigt kunskapsstoff, särskilt rörande marknadsekonomiska och institutionella förhållanden utomlands, varom vi nu endast har en ringa och ofullständig kännedom. Redan uppgiften att förskaffa sig tillräckligt underbyggda översikter i dessa frågor kräver ett synnerligen omfattande och kvalificerat forskningsarbete inriktat på utländska kunskapskällor. För det andra måste problemen på detta område angripas genom en kombination av makroekonomiska och mikroekonomiska aspekter, varvid större vikt än tidigare måste läggas på de sistnämnda.

Fakultetsrådet har starkt understrukit, att undersökningar angående den europeiska marknadens ekonomiska förhållanden kommer att bli ytterst viktiga i en nära framtid, vilken relation som Sverige än kommer att intaga till denna marknad. Det svenska näringslivet vet för närvarande mycket litet om förhållandena där och är i trängande behov av sådana undersökningar. Liknande synpunkter kan givetvis göras gällade beträffande andra ekonomiska gruppbildningar, såsom utvecklingsländerna och östblocket, och vi vet i dag föga hur snabbt Sveriges förbindelser med dessa kan erhålla ökad aktualitet.

Ekonomiska fakultetens studieråd har på eget initiativ verkställt en undersökning av vilket valfritt ämne som studerandena vid fakulteten önskar medtaga i ekonomexamen inom ramen för de sex obligatoriska betygen. Av undersökningen framgår, att icke mindre än 66 % av studerandena skulle komma att välja internationell ekonomi, därest detta blir infört som examensämne, samt att återstoden av studerandena fördelat sig på övriga alternativa ämnen. Studierådet konkluderar, att undersökningen »tydligt visat, att införandet av ämnet internationell ekonomi står högt på önskelistan för de ekonomie studerandena».

Universitetskanslern har tillstyrkt, att en professur i internationell ekonomi inrättas vid fakulteten fr. o. m. budgetåret 1963/64 och har därvid åberopat vad konsistoriet anfört.

I statsverkspropositionen har emellertid denna professur ej upptagits.

Betydelsen av en intensifierad forskning kring problem som berör den internationella ekonomien och till ekonomien gränsande sidor av de mellanfolkliga relationerna har framhållits av chefen för ecklesiastikdepartementet i samband med att han i årets statsverksproposition begärt bidrag till ett institut för internationell ekonomi, som skall anknytas till universitetet i Stockholm. Vid nämnda universitet finns sedan några år tillbaka en professur i nämnda ämne.

Härtill bör fogas, att det är synnerligen angeläget, att akademisk undervisning i internationell ekonomi kommer till stånd. Näringslivet har ett starkt behov av att detta ämnesområde blir föremål för specialiserad uppmärksamhet inom särskilt den ekonomiska men även den samhällsvetenskapliga utbildningen. Detsamma torde gälla andra sektorer av vårt samhälle.

Vid inrättandet av en professur i internationell ekonomi bör enligt vanliga regler en assistent och ett kanslibiträde stå till innehavarens förfogande.

Inrättas en professur i internationell ekonomi vid ekonomiska fakulteten i Lund, kan det i statsverkspropositionen föreslagna särskilda anslaget å 10 000 kr. till specialföreläsare i ämnet utgå.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av punkt nr 172 under åttonde huvudtiteln måtte besluta

dels om inrättande av en professur i internationell rätt vid universitetet i Lund fr. o. m. den 1 juli 1963,

dels om inrättande fr. o. m. den 1 juli 1963 av en professur i internationell ekonomi vid universitetet i Lund jämte till professuren knutna: en befattning som assistent och en befattning som kanslibiträde, varvid det av Kungl. Maj:t begärda anslaget å 10 000 kr. till specialföreläsare i internationell ekonomi utgår, samt

dels att för täckande av den härigenom föranledda kostnadsökningen berörda anslag höjes med erforderliga belopp.

Stockholm den 25 januari 1963

C. G. Regnéll *Jean Braconier*